

ĐẤU GIÁ TÁC PHẨM MỸ THUẬT TRONG BỐI CẢNH XÂY DỰNG NỀN CÔNG NGHIỆP VĂN HÓA Ở NƯỚC TA

I TRẦN THANH NAM

Email: nam.tran thanh@uah.edu.vn

Trường Đại học Kiến trúc Thành phố Hồ Chí Minh

AUCTION OF FINE ARTWORKS IN THE CONTEXT OF BUILDING A CULTURAL INDUSTRY IN OUR COUNTRY

TÓM TẮT

Xu hướng hội nhập quốc tế ở tất cả mọi lĩnh vực, trong đó có mỹ thuật đang diễn ra mạnh mẽ ở nước ta. Việc xây dựng thị trường mỹ thuật lành mạnh không những tạo uy tín cho nền mỹ thuật nước nhà, mà còn tạo điều kiện thuận lợi cho việc hình thành và phát triển nền công nghiệp văn hóa. Hoạt động đấu giá tác phẩm nghệ thuật trong nước còn mới mẻ và nhiều bất cập, ngay cả việc đưa các tác phẩm mỹ thuật Việt Nam ra các sàn đấu giá quốc tế. Hiện tượng tranh giả, tranh nhái đang là vấn nạn nhức nhối hiện nay. Việc tìm hiểu, xác định nguyên nhân và tìm ra giải pháp, cũng như bài học kinh nghiệm quốc tế trong đào tạo, xây dựng đội ngũ đấu giá, giám tuyển... cũng là góp phần xây dựng hoạt động đấu giá tranh minh bạch và phát triển lành mạnh.

Từ khóa: Đấu giá, thị trường mỹ thuật, tranh giả, công nghiệp văn hóa, đội ngũ giám tuyển

ABSTRACT

The trend of international integration in all fields, including fine arts, is happening strongly in Vietnam. Building a wholesome art market creates prestige for the country's art industry and makes favorable conditions for the cultural industry formation and development. Domestic art auction activities are still new and have many shortcomings, involving Vietnamese fine art works to international auction markets. Today the fake and counterfeit paintings is a burning problem. The research identifies causes, finds out solutions, and learns lessons from international experience in training human resources, building auction and curatorial teams, to contribute to clearly building transparent and developed art auction activities.

Keywords: Auctions, Fine art market, Counterfeit paintings, Cultural industry, Curatorial teams

1. Đặt vấn đề

Nền mỹ thuật đương đại nước ta đang có những bước chuyển mình, tiếp thu những thành tựu mỹ thuật thế giới, với những cuộc giao lưu văn hóa. Trong vườn hoa nghệ thuật, nhiều xu hướng, hình thức nghệ thuật đang bắt đầu đơm hoa, kết trái. Bởi lẽ, mỹ thuật Việt Nam không nằm ngoài dòng chảy của nền mỹ thuật nhân loại. Từ những năm tháng còn khó khăn của thời bao cấp, nhiều họa sĩ không sống được bằng nghề, hoặc xem nghiệp cầm cọ chỉ là sự thỏa mãn đam mê cá nhân hay nghề tay trái. Theo xu hướng phát triển của nền kinh tế thị trường ở nước ta, tác phẩm mỹ thuật dần dần trở thành một loại hàng hóa đặc biệt. Đã có những công chúng yêu nghệ thuật trở thành những “Nhà sưu tập” bằng nhiều cách khác nhau. Tác phẩm nghệ thuật được xác định là một loại tài sản có giá trị và được đầu tư. Từ đó, đội ngũ các nhà sưu tập, nhà đầu tư tác phẩm nghệ thuật ngày một nhiều hơn. Mỹ thuật Việt Nam cùng nhiều loại hình nghệ thuật đã đóng góp tích cực vào thành tựu kinh tế - xã hội chung của đất nước. Tuy nhiên, còn nhiều bất cập trong hoạt động đấu giá tác phẩm mỹ thuật ở

nước ta, đó là: thiếu chuyên nghiệp trong thẩm định và nhân sự điều hành các thủ tục đấu giá; hiện tượng tranh giả, tranh nhái còn tràn lan... làm ảnh hưởng không nhỏ đến việc phát triển nền công nghiệp văn hóa lành mạnh.

2. Đấu giá tác phẩm nghệ thuật trên thế giới và bài học nào cho nước ta

2.1. Đấu giá là gì?

Người ta biết đến khái niệm đấu giá đầu tiên được ghi nhận trong lịch sử loài người là khoảng 500 trước Công nguyên bởi Nhà sử học Hy Lạp cổ đại Herodotus. Ở Babylon, diễn ra những cuộc “Đấu giá hôn nhân”, khi mà phụ nữ được đưa ra bán đấu giá. Những người đàn ông có cơ hội mua phụ nữ về làm vợ khi trả giá cao nhất trước một số đối thủ trong cuộc đấu giá. Ở thời La Mã cổ đại, cũng có thông lệ đem chiến lợi phẩm ra bán đấu giá là. Chiến lợi phẩm là những nô lệ bị bắt bởi những người lính La Mã khi quân đội của họ chiến thắng đối phương. Song, với tính chất tàn bạo như trên, nên các cuộc đấu giá “con người” không được ưa chuộng ở châu Âu. Tuy

ARTS

nhiên, các cuộc đấu giá nghệ thuật đã có từ thời La Mã, việc tổ chức bán đấu giá nhằm để giải quyết các trường hợp vỡ nợ hoặc để xử lý chiến lợi phẩm và nô lệ. Sự hồi sinh của đấu giá diễn ra vào cuối thế kỷ XVI ở Anh, và muộn hơn một chút ở Hà Lan. Sau đó, phương thức thương mại này bắt đầu được sử dụng để bán hàng hóa và dịch vụ.

Đấu giá là một quá trình mua và bán, người bán ra giá cho món hàng cần đấu giá và sẽ bán cho người mua trả giá cao nhất. Thuật ngữ "đấu giá" bắt nguồn từ từ tiếng La tinh: *auctum* có nghĩa là: "tăng". Ở nước ta, theo Luật đấu giá tài sản, điều 56 có quy định về việc công khai thông tin về tài sản được đấu giá. Trong đó có quy định về hồ sơ năng lực của tổ chức đấu giá và phương án tổ chức đấu giá. Trong lĩnh vực nghệ thuật, hầu hết các giao dịch mua bán tại phiên đấu giá đều được thực hiện theo nguyên tắc đấu giá cổ điển kiểu là tăng dần. Những người tham gia luân phiên đưa ra mức giá ngày càng cao hơn cho tác phẩm đem bán. Người chiến thắng là người đưa ra mức giá cao nhất. Như vậy, đấu giá là một hoạt động thương mại nhằm mua bán các tác phẩm nghệ thuật, cũng như tất cả các loại hàng hóa và dịch vụ, việc đấu giá dựa vào nguyên tắc cạnh tranh. Căn cứ vào kết quả của cuộc đấu giá, người tham gia trả giá cao nhất theo thể lệ của sàn đấu giá, được công nhận là người thắng cuộc.

2.2. Đấu giá tác phẩm nghệ thuật trên thế giới

Vào cuối thế kỷ XVII, xuất hiện hình thức tổ chức các cuộc đấu giá nghệ thuật đầu tiên ở trong các quán rượu và quán cà phê. Vào giữa những năm 1700, ở London hai nhà đấu giá lớn nhất thế giới được thành lập là Sotheby's năm 1744, tiếp theo là Christie's năm 1766 và nhanh chóng chiếm vị trí hàng đầu trong ngành thương mại nghệ thuật. Những năm 1980 là thời điểm bùng nổ của các cuộc đấu giá ở châu Âu. Vào đầu những năm 90, Mỹ đã vượt qua Liên minh Châu Âu trở thành thị trường nghệ thuật lớn nhất với thị phần toàn cầu là 47% (số liệu năm 2001). Thị trường nghệ thuật mở rộng và phát triển nhanh chóng ở thế kỷ XIX. Các sản phẩm mỹ nghệ châu Phi và châu Á được đưa ra đấu giá. Bao gồm những kiệt tác làm bằng sơn mài, gỗ đến đồ gốm sứ... của các nghệ nhân. Ở Mỹ, sau khi nội chiến kết thúc, các nhà tư sản công nghiệp đã tham gia cùng các nhà sưu tập châu Âu trong các cuộc đấu giá. Vào cuối thế kỷ XX, bắt đầu thời kỳ phát triển nhanh chóng của đấu giá trên Internet đã thay đổi hoàn toàn nhiều lĩnh vực của cuộc sống của chúng ta, trong đó có đấu giá tác phẩm mỹ thuật. Doanh thu hàng năm của ngành đấu giá đã lên tới hàng trăm tỷ đô la Mỹ. Như vậy, trên thế giới đấu giá là một dạng phổ biến của việc bán công khai các tác phẩm nghệ thuật, như cũng như tất cả các loại hàng hóa và dịch vụ theo nguyên tắc cạnh tranh giữa những người mua. Sở hữu tác phẩm nghệ thuật như

một tài sản. Các cuộc đấu giá đóng một vai trò to lớn trong việc buôn bán hợp pháp các tác phẩm nghệ thuật, đồ cổ, đồ sưu tầm và các vật quý hiếm về lịch sử. Ngày nay, hầu hết các tác phẩm của các bậc thầy cổ đại và những ví dụ có giá trị nhất của nghệ thuật đương đại đều được bán thông qua các nhà đấu giá.

Các hình thức đấu giá đấu giá tác phẩm mỹ thuật được chia thành hai loại chính theo phương thức tiến hành: Đó là phương thức truyền thống - trực tiếp tại các nhà đấu giá và từ xa - đấu giá trực tuyến được thực hiện trên các mạng Internet (sàn giao dịch điện tử). Người tham gia có thể đấu giá từ xa bằng các giao diện đặc biệt (website). Để tham gia đấu giá truyền thống, các nhà sưu tập tiềm năng phải có mặt tại sàn đấu giá. Họ trực tiếp xem tác phẩm, tìm hiểu tính chân xác của tác phẩm, tham khảo ý kiến chuyên gia. Hơn nữa, họ hòa mình vào bầu không khí sôi động, có đôi khi nóng bỏng khi giá tác phẩm liên tục bị đẩy lên cao. Người mua trực tuyến có thể tham gia vào một cuộc cạnh tranh thú vị để giành quyền mua những kiệt tác đắt giá của mỹ thuật.

H.1: Sàn đấu giá Sotheby' London bán đấu giá tác phẩm năm 1957, nguồn: <https://www.sothebys.com/en/about/our-history>

Các trang Internet chuyên biệt được tạo ra để giúp các nhà sưu tập tiếp cận thông tin tác phẩm, một cách dễ dàng. Mỗi khách truy cập vào trang web có quyền tự làm quen với các lô được đưa ra đấu giá mà không cần đăng ký bắt buộc. Người mua được bảo vệ thông tin, tất cả được bảo mật để tránh những người không có thẩm quyền truy cập vào. Về sau các nhà sàn đấu giá yêu cầu phải có ủy quyền mới có thể đấu giá trực tuyến. Ngày nay, tất cả các Nhà đấu giá hàng đầu trên thế giới đang tích cực sử dụng mạng Internet để đấu giá. Mạng Internet giúp liên kết hợp tác hàng chục nhà đấu giá trên khắp thế giới với nhau một cách thuận tiện. Mọi thông tin và các sự kiện đấu giá được đưa lên mạng, giúp các nhà truy cập ngồi tại nhà có thể truy cập thông tin trên toàn thế giới. Họ có thể đọc các bài báo trên các tạp chí nghệ thuật hay những chuyên đề chuyên về đấu giá, giới thiệu các kiệt tác nghệ thuật trên thế giới... Sử dụng các dịch vụ của Internet rất hữu ích cho những ai quan tâm đến đấu giá tác phẩm mỹ thuật. Đó là cả một kho lưu trữ mở mà người truy cập có thể biết về giá cả và hình ảnh của các tác phẩm được đấu giá có chất lượng tốt.

ARTS

Những tư liệu được đưa lên các trang web không chỉ hữu ích cho những nhà sưu tập, mà còn hữu ích cho những người nghiên cứu lịch sử nghệ thuật, giúp họ thẩm định giá trị một tác phẩm nghệ thuật.

H.2: Sàn đấu giá tác phẩm nghệ thuật Christies, nguồn: <https://www.countryandtownhouse.com/culture/cth-guide-buy-auction/>

Trong thế kỷ XXI, việc các tác phẩm nghệ thuật được bán với giá trên 100 triệu đô la đã trở nên phổ biến hơn. Trong số những bức tranh với mức giá cao nhất từng được trả cho một tác phẩm nghệ thuật tại cuộc đấu giá là *Les Femmes d'Alger* (Những người phụ nữ của Alger) của danh họa Pablo Picasso đã được Christie's bán vào tháng 5 năm 2015 với giá 179,4 triệu đô la. Các yếu tố có thể khiến giá của một tác phẩm tăng cao như vậy bao gồm danh tiếng của nghệ sĩ, tuổi của tác phẩm, tình trạng của thị trường nghệ thuật, xuất xứ của tác phẩm và khoảng thời gian kể từ khi tác phẩm được bán lần cuối. Những cuộc đấu giá nghệ thuật đình đám nhất thuộc về hai nhà đấu giá nổi tiếng khắp thế giới Sotheby's và Christie. Hai nhà đấu giá này chiếm hơn 90% doanh thu của thị phần mua bán các kiệt tác hội họa, điêu khắc và đồ cổ trên thế giới. Ngoài ra, các nhà đấu giá khác cũng có uy tín lớn như: Bonhams (Anh); Dorotheum (Áo); Stockholms Auktionsverk (Thụy Điển); Van-Ham (Đức); Phillips (Mỹ)... Tuy nhiên, với một thị trường với loại hàng hóa đặc biệt này đem lại những lợi nhuận không lồ dẫn đến việc làm giả, làm nhái tác phẩm mỹ thuật đã và đang diễn ra. Ngay cả những sàn đấu giá tên tuổi trên thế giới cũng không tránh khỏi, bởi sự tinh vi trong khâu làm tranh giả dẫn đến việc thẩm định tranh ngày càng khó khăn.

2.3. Thực trạng đấu giá tác phẩm nghệ thuật ở nước ta

Ở nước ta, từ năm 1923 đã diễn ra sự kiện bán tác phẩm đầu tiên thông qua một cuộc “Đấu xảo” tại Hà Nội. Việc bán đấu giá thành công 4 bức tranh của họa sĩ Nam Sơn (1890 - 1973) là cột mốc đầu tiên của thị trường tranh Việt Nam. Mãi đến năm 2016, Nhà đấu giá Lạc Việt tổ chức phiên đấu giá được coi là chính thức trong hình thức bán tác phẩm nghệ thuật theo xu hướng đấu giá này. Việc xây dựng một thị trường

nghệ thuật lành mạnh, trong đó đầu giá tác phẩm nghệ thuật nhằm đánh giá đúng giá trị tác phẩm và góp phần phát triển nền mỹ thuật Việt Nam, không chỉ là việc làm của các Nhà quản lý văn hóa, các Nhà sưu tập, các Nghệ sĩ tạo hình, mà còn góp phần phát triển nền công nghiệp văn hóa. Tuy nhiên, “công nghiệp văn hóa vẫn chưa phát triển tương xứng với tiềm năng khác biệt, cơ hội nổi trội, lợi thế cạnh tranh của đất nước” (1).

Cùng với xu hướng hội nhập với thế giới, thị trường mỹ thuật nước ta bắt đầu hình thành và sôi động trong 20 năm sau “đổi mới”. Các nghệ sĩ tạo hình Việt Nam có điều kiện giao lưu quốc tế, làm quen với các nước có thị trường nghệ thuật và cách thực hành nghệ thuật của các nghệ sĩ nước ngoài. So với thời gian trước năm 1986, các họa sĩ hầu như chỉ phục vụ cho công tác tuyên truyền và sống bằng đồng lương. Đến giai đoạn mở cửa, đề tài, nội dung, hình thức trong sáng tác nghệ thuật cũng phong phú hơn. Các tác phẩm của mỹ thuật Việt Nam cũng đã gây sự chú ý đối với các nhà sưu tập, nhà buôn tác phẩm nghệ thuật trên thế giới, họ đã đến nước ta tìm hiểu và sưu tầm. Giới mỹ thuật Việt Nam đã có những trải nghiệm mới trong những cuộc giao lưu, triển lãm quốc tế, đồng thời tiếp thu mạnh mẽ nhiều khuynh hướng, trào lưu nghệ thuật đương đại của những quốc gia có nền nghệ thuật phát triển. Nhiều họa sĩ đã có thu nhập cao nhờ bán tranh và các đơn đặt hàng từ các đối tác trong và ngoài nước. Thị trường mỹ thuật đang định hình và phát triển, góp phần không nhỏ trong nền công nghiệp văn hóa. Ngày 22 tháng 12 năm 2023, tại Hội nghị toàn quốc về phát triển các ngành công nghiệp văn hóa Việt Nam, Thủ tướng Phạm Minh Chính đã nêu lên: “Đóng góp của công nghiệp văn hóa năm 2021 đạt 3,92% GDP; năm 2022 tăng lên 4,04% GDP” (1)

Tuy nhiên, ngoài những mặt tích cực thì đã bộc lộ dần những yếu tố tiêu cực đã làm ảnh hưởng xấu đến thị trường nghệ thuật non trẻ ở nước ta. Đó là, tình trạng xuất hiện tranh giả hay nghi là tranh giả đã xảy ra trong nhiều phiên đấu giá. Tranh của các họa sĩ tên tuổi của Việt Nam như: Trần Văn Cẩn, Tô Ngọc Vân, Lưu Công Nhân... bị làm giả bởi những cá nhân chuyên nghiệp và có tay nghề cao. Một trong những sự kiện bê bối về tranh giả là vào tháng 7 năm 2020, nhà đấu giá Tajan (Pháp) đã phải gỡ 5 bức tranh giả khỏi sàn đấu giá, được cho là của Nguyễn Tư Nghiêm, Bùi Xuân Phái, Dương Bích Liên và Nguyễn Gia Trí. Nhiều sàn đấu giá danh tiếng thế giới như: Sotheby's, Agutters, Linda Trouvé... cũng gặp phải tình trạng tranh giả của các họa sĩ tên tuổi Việt Nam. Trước thực trạng đó, cần có những quy định mang tính thể chế để hoạt động này trở nên chuyên nghiệp là vô cùng cần thiết. Mặc dù theo Điều 18 Nghị định 113/2013/NĐ-CP về Đấu giá tác phẩm mỹ

thuật, tại Mục 2. Có đề cập: “Tác phẩm mỹ thuật trước khi đấu giá ở trong nước hoặc đưa ra đấu giá ở nước ngoài phải được giám định”(2). Nhưng tổ chức, cá nhân nào có đủ điều kiện giám định còn là điều phải bàn. Có những Hội đồng Nghệ thuật thẩm định tác phẩm mỹ thuật trước khi triển lãm không phát hiện tranh giả vì họ chỉ dùng kinh nghiệm cá nhân và bằng “mắt”. Để việc đấu giá tác phẩm nghệ thuật trở nên minh bạch và lành mạnh. Chúng ta phải trả lời được những câu hỏi sau: Thị trường nghệ thuật Việt Nam đã tiệm cận với hình thức đấu giá trên thế giới chưa (?). Có những quy chuẩn nào cho một phiên đấu giá (?). Có cơ chế hay văn bản pháp quy nào nhằm đảm bảo tính minh bạch cho việc đấu giá tác phẩm (?). Những phẩm chất và năng lực gì mà người tổ chức đấu giá phải có (?). Việc thẩm định tác phẩm diễn ra như thế nào, khi mà tranh giả, tranh chép tràn lan thị trường nghệ thuật hiện nay (?). ... Còn rất nhiều câu hỏi không dễ trả lời, khi mà hình thức đấu giá tác phẩm nghệ thuật mới đang bước đi những bước đầu tiên ở nước ta.

2.4. Một số đề xuất giải pháp

Một là, tính minh bạch về các thông tin bên lề của tác phẩm cũng như tiêu sử tác phẩm, tác giả... cũng cần phải công khai để hướng đến sự chuyên nghiệp. Bởi hoạt động đấu giá tác phẩm mỹ thuật giúp thúc đẩy sự phát triển của thị trường mỹ thuật và được pháp luật bảo hộ. Tránh tình trạng bung bít thông tin, quảng cáo sai sự thật dẫn đến sự ảnh hưởng uy tín của họa sĩ cũng như giá trị tác phẩm. Ngoài ra, trong quá trình giới thiệu vạm vỡ tập (catalogue) trước công chúng, ban tổ chức cuộc đấu giá cũng có thể nhận được phản hồi từ những nhà nghiên cứu, sưu tập... trong trường hợp có tranh giả và loại bỏ kịp thời không làm ảnh hưởng đến cuộc đấu giá.

Hai là, cần có những công cụ kỹ thuật hỗ trợ và đội ngũ được bồi dưỡng kiến thức thẩm định tác phẩm nghệ thuật. Trên thế giới có những chuyên gia chuyên làm công việc thẩm định cho các sàn đấu giá. Họ là đội ngũ Giám tuyển (curator) được trang bị kiến thức, kỹ năng và có kinh nghiệm trong lĩnh vực giám định tác phẩm nghệ thuật. Do đó, cần có sự đầu tư về nhân lực cho các sàn đấu giá, như cử người ra nước ngoài học cách đấu giá. Xem việc sưu tầm nghệ thuật là một hình thức đầu tư, chứ không chỉ đơn thuần là đam mê hay giải trí.

Ba là, có rất nhiều sự cố chưa được các nhà đấu giá nghệ thuật giải quyết thấu đáo cho thấy quy trình hoạt động bán đấu giá của họ còn non kém, thiếu chuyên nghiệp. Tham quan một số cuộc đấu giá nghệ thuật ở nước ngoài để hiểu mọi thứ hoạt động như thế nào và những gì đang diễn ra sàn đấu giá, là cảnh thức tiếp cận học hỏi tính chuyên nghiệp. Do đó, cần nghiên cứu, lập quy trình cho hoạt động đấu giá, cụ

thể hóa bằng những văn bản pháp quy và được minh bạch hóa. Bởi lẽ, các sự kiện đấu giá đều diễn ra trong bầu không khí dân chủ cả về hình thức và khâu tổ chức.

3. Kết luận

Với xu thế hội nhập với thế giới, cùng với nhu cầu tự thân của nền kinh tế thị trường. Tác phẩm mỹ thuật cũng là một loại hàng hóa đặc biệt, nên việc hình thành các sàn đấu giá tác phẩm mỹ thuật là phù hợp với quy luật phát triển. Với sự xuất hiện các sự kiện đấu giá tác phẩm mỹ thuật của các họa sĩ Việt Nam, tuy có muộn hơn so với các nước trên thế giới, nhưng vẫn còn nhiều thách thức và cơ hội. Đấu giá tác phẩm mang lại nguồn thu đáng kể cho các sàn đấu giá, cũng như góp phần nâng vị thế, giá trị cho tác phẩm mỹ thuật của các họa sĩ nước nhà. Tạo ra sự sôi động cho thị trường tranh nghệ thuật vốn âm thầm trong những năm tháng thời bao cấp. Hình thành những nghề nghiệp mới như nhà đầu tư, sưu tập tác phẩm nghệ thuật, những nhân viên làm việc ở sàn đấu giá, nhà thẩm định nghệ thuật, giám tuyển... Các họa sĩ dần dần trở nên chuyên nghiệp, sống được với nghề. Tuy nhiên, cũng nảy sinh ra nhiều vấn đề bất cập như tình trạng tranh giả, tranh nhái..., cho nên rất cần xây dựng các văn bản pháp quy và đưa ra những chế tài để khắc chế thực trạng này. Việc học tập kinh nghiệm từ các sàn đấu giá có tên tuổi ở nước ngoài, nhất là trong giai đoạn bùng nổ công nghệ số hiện nay, là điều cần thiết phải làm ngay. Sử dụng nền tảng kỹ thuật số trong hoạt động quảng bá và đấu giá tác phẩm nghệ thuật, cũng là cách giúp hoạt động này tiếp cận với thế giới. Ngoài ra, rất cần những sự hoạch định về chiến lược phát triển của các nhà quản lý, cũng như đưa ra những thể chế, quy định cụ thể của các ban, ngành liên quan. Có như thế, hoạt động bán đấu giá mới ngày càng minh bạch và chuyên nghiệp, góp phần thúc đẩy sự phát triển của nền công nghiệp văn hóa ở nước ta.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Báo điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam, <https://dangcongsan.vn/tu-tuong-van-hoa/phan-trien-cong-nghiep-van-hoa-theo-huong-chuyen-nghiep-hien-dai-656221.html>
2. Chính phủ (2013), Nghị định 113/2013/NĐ-CP ngày 02/10/2013 về đấu giá các tác phẩm nghệ thuật
3. Luật Đấu giá tài sản 2016
4. <https://magazine.artland.com/a-short-history-of-art-auctions/>
5. <https://www.sothebys.com/en/about/out-history>